

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERĐİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 10 / Sayı: 20 / Güz 2019

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 10 / No: 20 / Fall 2019

**Değerler Eğitiminde Rol Model Olarak
Kadın Kahramanlar**

Women Heroesas a Role Model
in Value Education

Makale Türü (Article Type): Araştırma (Research)

**Neslihan KARAKUŐ
Pınar ÇOKSEVER**

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

Değerler Eğitiminde Rol Model Olarak Kadın Kahramanlar

Neslihan KARAKUŞ¹

Pınar ÇOKSEVER²

Öz: Araştırmanın amacı, Türkçe (5-6-7-8.sınıf), Sosyal Bilgiler (5-6-7.sınıf), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8.sınıf) ders kitaplarında yer alan kadın kahramanların, kişilik gelişiminin en önemli zaman aralığında bulunan ortaokul öğrencilerine hangi değerlerle rol model olabileceklerini tespit etmektir. Kadın kahramanlar ile ilgili değerler Türkçe, Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları ile MEB Değerler Eğitimi Yönergesi kapsamında ele alınan değerler çerçevesinde belirlenmiştir. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiş; bulguların analizi ve yorumlanması ise içerik analizi ile yapılmıştır. Ders kitapları incelendiğinde tespit edilen kadın kahramanlar şöyledir: Jale İnan, Safiye Ali, Halet Çambel, Afet İnan, Nüzhet Gökdoğan, Ayşe Hatun, Gevher Nesibe Hatun, Fatma Bacı, Mihrişah Sultan, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller, Nilüfer Hatun, Hafsa Sultan, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı, Nene Hatun, Melek Reşit Hanım, Şerife Bacı, Sabiha Gökçen yer almaktadır. Bulgulardan hareketle kadın kahramanların; vatanseverlik, liderlik, saygı, sevgi, eşitlik, duyarlılık, çalışkanlık, yardımseverlik, iyilik yapma, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakarlık gibi pek çok değeri kazandırmada öğrencilere rol model olabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kadın kahramanlar, rol model, kişisel gelişim, değerler eğitimi, ders kitapları.

Makale Hakkında:

Geliş Tarihi: 18.02.2019; Revizyon Tarihi: 27.07.2019; Kabul Tarihi: 26.08.2019

1) Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD, İstanbul, neslihankarakush@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7808-1099

2) Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD, İstanbul
pincarcoksever@hotmail.com ORCID ID: 0000-0003-3579-5184

Giriş

Kişinin hedeflerini, beklentilerini, davranışlarını örnek aldığı ve özdeşim kurduğu insanlar ya da gruplar “rol model” olarak tanımlanmaktadır. Bandura’ya göre öğrenmenin temelinde, gözlem ve başkalarının yaptığı davranışlar vardır. Dolayısıyla öğrenmede en önemli unsur, bireyin başkalarını gözlemleyerek öğrenmesidir denilebilir. İnsanın, olumlu bir çevre ve bu çevre şartlarında iyi bir kontrol mekanizması kurması kişilik gelişimi ve sosyal gelişimi için son derece önemlidir (Bandura, 1989).

Öğrenmenin etkililiği, öğrenenin modelden gözlemlediği davranışı taklit edebilme kabiliyetidir. Yani öğrenme taklit ile başlar ve ilk zamanlar için iyi taklit eden iyi öğrenendir. Buna gözlem yoluyla öğrenme de denilebilir. Fakat taklit yoluyla öğrenme ile gözlem yoluyla öğrenmenin birbirinin yerine kullanılamayacağı da vurgulanmalıdır. Bandura’ya göre bir çok örnekten genel özellikler alınarak, bu bilgiler kurallarla bütünleştirilmeli ve böylelikle yeni davranış kuralları üretilmelidir. Bu şekilde gerçekleştirilecek modelleme kişiye ortak öğrenmeler sunacak ve orijinal fikirler üretebilmesini sağlayacaktır (Bandura, 2001). Çocuk için anne ve baba, öğrenci için ise öğretmen ve kitaplar ilgili alanın uzmanlarıdır ve bu uzmanlar rol model olmada ilk kademeyi teşkil ederler. Sonrasında arkadaşlar, komşular, okuduğu kitaplar, izlediği filmler, dinlediği radyo programları, diğer birçok insan, insan grupları ve insan eliyle meydana gelmiş eserler gelir (Krech ve Srutchfield, 1980).

Model alma; bilgi, beceri ve davranış öğretmek, öğrencileri öğrenmeye motive etmek ve onların değerlerini geliştirmeye yardım etmek için etkili bir yol olabilir (Higgs ve McMillan, 2006). Öğrenciler bu süreçte doğru ve nitelikli örneklerle karşılaştırılır, tanıştırılırsa model alma davranışı eğitimin ilke ve amaçları doğrultusunda uygun bir yol izlemiş olur. Böylelikle okuma ve yazma ihtiyacı gerektirmeyen model alma etkinlikleri oluşturulur ve öğrenme, geleneksel formlarından çıkarak daha eğlenceli hâle gelebilir. (Manz ve Sims, 1981).

Model alma davranışı, öğrencilerde karakter oluşumu ve gelişimi üzerinde de etkilidir. Karakter eğitimi, yetişen yeni nesle, temel insani değerleri kazandırma, onlara karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretlerinin ortak adıdır (Ekşi ve Katılmış, 2011; Üstünyer, 2009). Yüksek ahlak ve karaktere sahip kahramanlar; davranış eğitiminde, karakter eğitiminde, değerler eğitiminde, kişilik gelişiminde çok büyük öneme sahiptir.

Karakter geliştirme sürecinde kasıtlı uygulamalar da gündeme gelmektedir. Ekşi ve Katılmış’a (2011) göre insanın iyiyi bilmesi, iyiyi sevmesi ve iyiyi yapması bir nitelik olarak kişide kendiliğinden oluşmamaktadır. Bu özelliklerin kazanılabilmesi için kasıtlı yönlendirmelere ihtiyaç vardır. Olumlu özelliklerin karaktere yansımaları zaman almaktadır. Çünkü iyi karakter kendi kendine oluşmaz; öğretme, model olma, öğrenme ve uygulama içeren süreçler vasıtasıyla zamanla gelişir.

Karakter eğitimi, sadece bireyle sınırlı değildir. Başarı gösterdiği takdirde herkesi etkileyebilir. O nedenle öğrencilere verilecek eğitim, uygun seçimlerin yapılabilmesine imkan tanımalı; bilgi ve becerileri de geliştirmelidir (Uysal, 2008). Bilgi ve beceriler, öğrencilere çeşitli yollarla kazandırılabilir. Okul, bu yolların olumlu neticeler verebilmesi için en uygun ortamlar arasındadır (Yıldırım, 2007).

Kişilik özellikleri ve değerlerle doğrudan ilişkili olan kahramanlık kavramı, olumlu hasletlerle çevrilmiş ve insanlık açısından önemi işler yapmış kişiler için kullanılır. Kahramanlar, karakterleri bakımından rol model olma özelliğine sahip kişilerdir (Yazıcı ve Aslan, 2011). Bu nedenle değerler eğitiminde rol model gösterilerek kahramanlardan yararlanılır.

Ortaokul 5, 6, 7, 8. sınıf dersleri içerisinde metin ağırlıklı işlenen ve millî birlik-beraberlik konuları çerçevesinde şekillenen, değerler ve erdemler temalarını barındıran dersler vardır. Bu dersler beceri itibarıyla sözel derslerdir ve öğrenciye birebir aktarım söz konusudur. Yazılı metinlere, okuma becerisine, tarihî ve güncel konulara göre içeriği şekillenen Türkçe, Sosyal Bilgiler ile T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri karakter eğitiminde, değer aktarımı yöntemlerinden muhakeme ve değer analizinin kullanımı için uygundur.

Rol model olarak sunulacak kişiler, hayali kahramanlar olabileceği gibi gerçek kahramanlar da olabilir. İkinci gruptaki kahramanlar, gerçek kişiler olmaları sebebiyle rol model olmada daha etkili görülmektedir. Tarih içinde yer alan gerçek kahramanları öğrencilere tanıtmak, onlarda gerçeklik ve inandırıcılık duygusunu güçlendirerek olumlu karakter özellikleri oluşturma bakımından önem taşır. Kahraman denilince sadece erkekler akla gelmemelidir. Türk tarihi bir çok başarıya imza atmış kadın kahramanlarla doludur. “Eski Türk ananelerinde ve halk destanlarında kadın; çocuğunun ilk ve başlıca mürebbisi, kocasının en fedakâr yoldaşı, ocağın temeli ve bütün faziletlerin kaynağıdır” (Debreli, 2016). İslamiyet’ten önceki Türklerle ait bilgiler M.Ö. 4000 yıl gerilere kadar gitmektedir. Bu bilgiler ışığında kadının ata binme, silah kullanma, savaşabilme gücü ile de kendini gösterdiği görülmektedir (Savcı, 1993). Türk tarihi boyunca statüsü ve görevleri arasında zamanla bazı değişiklikler olsa da Türk kadını önemini ve değerini hiç bir zaman yitirmemiştir. Türk kadını savaş zamanı cephane, yiyecek, içecek temini, yaralı askerlerin bakımı gibi konularda destek olmakla kalmamış, yeri gelmiş cephede en ön safta yer almıştır. (Sarıçoban, 2017).

Değerler eğitimi; başta aile olmak üzere arkadaşlar, okul, sosyal çevre, medya vb. birçok değişik faktörle iç içedir. Değerler; bireylerin karakter özelliklerini, kişiliklerini, bakış açılarını, davranışlarını belirleyen önemli unsurlardır. Millî eğitimin görevi temel değerleri içine sindirmiş bireyler yetiştirmektir. Eğitim, yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Öğretim programlarımızda yer alan temel değerler şöyledir: Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili oldukları alt değerlerle hem de başka temel değerlerle birlikte ele alınarak farklı derslerin içine yerleştirilir ve öğrencilerin bu değerleri benimsemesi hedeflenir (MEB, 2018).

Bu araştırmanın amacı; Türkçe (5-6-7-8.sınıf), Sosyal Bilgiler (5-6-7.sınıf), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8.sınıf) ders kitaplarında yer alan kadın kahramanların, öğrencilere hangi değerlerle rol model olabileceklerini tespit etmektir. Ayrıca rol model olma açısından bu kadın kahramanların mesleklerine göre değerlendirmesi de yapılacaktır. Araştırmanın ana sorusu “Türkçe (5-6-7-8.sınıf), Sosyal Bilgiler (5-6-7.sınıf), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8.sınıf) ders kitaplarında yer alan kadın kahramanlar, öğrencilere hangi değerlerle rol model olabilirler?” olarak belirlenmiş ve bu sorunun cevabını bulmaya yönelik aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. Türkçe, Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında hangi kadın kahramanlar yer almaktadır?
2. Kadın kahramanların faaliyet alanlarına ve mesleklere göre dağılımı nasıldır?
3. Türkçe, Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında yer alan kadın kahramanlar hangi değerlerin aktarımı yönünden ön plana çıkmaktadır?

Yöntem

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Bu çalışmada araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma kapsamında Türkçe (5-6-7-8.sınıf), Sosyal Bilgiler (5-6-7.sınıf), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8.sınıf) ders kitapları incelenmiş ve kitaplarda geçen kadın kahramanlar tespit edilmiştir. Rol model olma yolunda kadın kahramanların hangi özellikleri ile vurgulandığı ve diğer araştırma soruları toplanan verilerin analiziyle cevaplanmaya çalışılmıştır.

Verilerin toplanması ve analizi

Bu çalışmada, ders kitaplarında yer alan kadın kahramanların; derslere, faaliyet alanlarına ve mesleklere göre dağılımları tablolar hâlinde verilmiş, bu kahramanlarla ilgili değerler ise Türkçe, Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları ile MEB Değerler Eğitimi Yönergesi çerçevesinde oluşturulan değerlere göre belirlenmiş ve elde edilen bulgular araştırma sorularına uygun olarak tasniflenmiştir. İçerik analizi yöntemi ile toplanan verilerin analizi yapılmıştır. Sözel, yazılı veya diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşım olan içerik analizi (Tavşancıl ve Aslan, 2001) ile yukarıda belirtilen ders kitaplarında geçen kadın kahramanlar faaliyet alanlarına göre 4 ana başlık altında toplanmıştır. Bu faaliyet alanları bilim, yönetim, savaş ve bilim-savaştır. İçerik analizinin bir alt başlığı olan kategorisel analiz ile bu veriler gruplandırılmıştır (Bilgin, 2006). Bu çalışmada değerler eğitimi yönünden kadın kahramanlar ele alındığı için, belirlenen kategoriler aracılığıyla konunun daha anlaşılır ve net bir şekilde ortaya konulmasına önem verilmiştir.

Bulgular

Bu kısımda sunulan tablolarda araştırmada ele alınan Türkçe (5-6-7-8.sınıf), Sosyal Bilgiler (5-6-7.sınıf), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8.sınıf) ders kitaplarında geçen kadın kahramanların isimleri, hangi kitapta hangi sınıf seviyesinde ve hangi tema altında verildiğine dair bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Türkçe ders kitaplarında yer alan kadın kahramanlar

Kahraman	Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alma Sıklığı	Alan	Sınıf	Ders Kitabı	Tema
Jale İnan	1	Bilim	5.sınıf	Türkçe	Bilim ve Teknoloji
Safiye Ali	1	Bilim	5.sınıf	Türkçe	Bilim ve Teknoloji
Halet Çambel	1	Bilim	5.sınıf	Türkçe	Bilim ve Teknoloji
Sabiha Gökçen	1	Bilim-Savaş	6.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Şerife Bacı	1	Savaş	7.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Halime Çavuş	1	Savaş	7.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Kara Fatma	1	Savaş	7.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Nezahat Onbaşı	1	Savaş	7.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Nene Hatun	1	Savaş	7.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Afet İnan	1	Bilim	8.sınıf	Türkçe	Millî Mücadele ve Atatürk
Toplam 10 Kahraman					

MEB yayınevine ait 5, 6, 7, 8. sınıf 4 adet Türkçe ders kitabı incelendiğinde toplam 10 kadın kahraman tespit edilmiştir. Bu kahramanlar; Jale İnan, Safiye Ali, Halet Çambel, Sabiha Gökçen, Şerife Bacı, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı, Nene Hatun ve Afet İnan'dır. Kahramanların %30'u 5. sınıf, %10'u 6. sınıf, %50'si 7. sınıf, %10'u ise 8. Sınıf kitaplarında bulunmaktadır. Kahramanların; %70'i Millî Mücadele ve Atatürk Temasında, %30'u ise Bilim ve Teknoloji Temasında yer almaktadır.

Tablo 2. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan kadın kahramanlar

Kahraman	Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alma Sıklığı	Alan	Sınıf	Ders Kitabı	Tema
Hafsa Sultan	1	Yönetim	5.sınıf	Sosyal Bilgiler	Kültür ve Miras
Kara Fatma	1	Savaş	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Nüzhet Gökdoğan	1	Bilim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Bilim, Teknoloji ve Toplum
Ayşe Hatun	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Gevher Nesibe Hatun	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Fatma Bacı	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Fatma Bacı	1	Yönetim	7.sınıf	Sosyal Bilgiler	Kültür ve Miras
Mihrişah Sultan	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Sadiye Ardahan	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Gül Esin	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Tansu Çiller	1	Yönetim	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Şerife Bacı	1	Savaş	6.sınıf	Sosyal Bilgiler	Etkin Vatandaşlık
Nilüfer Hatun	1	Yönetim	7.sınıf	Sosyal Bilgiler	Kültür ve Miras
Toplam 12 Kahraman					

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kadın kahraman sayısı 12'dir. Fatma Bacı 6. ve 7. sınıfta iki kere geçmiştir. Bu nedenle incelenen 3 kitapta toplam 13 kadın kahramana yer verilmiştir. Bu kahramanlar; Hafsa Sultan, Kara Fatma, Nüzhet Gökdoğan, Ayşe Hatun, Gevher Nesibe Hatun, Fatma Bacı, Mihrişah Sultan, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller, Şerife Bacı ve Nilüfer Hatun'dur. Kahramanların %7,69'u 5.sınıf, %76,92'si 6.sınıf, %15,39'u ise 7.sınıf kitaplarında bulunmaktadır. Kahramanların; %69,23'ü Etkin Vatandaşlık Temasında, %23,07'si Kültür ve Miras Temasında, %7,69'u ise Bilim, Teknoloji ve Toplum Temasında yer almaktadır.

Tablo 3. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan kadın kahramanlar

Kahraman	Ders Kitabında Yer Alma Sıklığı	Alan	Sınıf	Ders Kitabı	Tema
Safiye Ali	1	Bilim	8.sınıf	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Bilim ve Teknoloji
Şerife Bacı	1	Savaş	8.sınıf	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye
Kara Fatma	1	Savaş	8.sınıf	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye
Gül Esin	1	Yönetim	8.sınıf	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye
Melek Reşit Hanım	1	Savaş	8.sınıf	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye
Toplam 5 Kahraman					

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki kadın kahraman sayısı 5'tir. Bu kahramanlar; Safiye Ali, Şerife Bacı, Kara Fatma, Gül Esin ve Melek Reşit Hanım'dır. Kahramanların; %80'i Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye Temasında, %20'si ise Bilim ve Teknoloji Temasında yer almaktadır. Ders kitabında yer alan kadın kahramanlar, kitabın içeriği ve konusu gereği Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasındaki dönemde kahramanlık gösteren kişilerdir.

Tablo 4. Kadın kahramanların faaliyet alanlarına göre dağılımı

Bilim	Yönetim	Savaş	Bilim-Savaş	Toplam
5 (Jale İnan, Safiye Ali, Halet Çambel, Afet İnan, Nüzhet Gökdoğan)	9 (Ayşe Hatun, Gevher Nesibe Hatun, Fatma Bacı, Mihrişah Sultan, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller, Nilüfer Hatun, Hafsa Sultan)	6 (Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı, Nene Hatun, Melek Reşit Hanım, Şerife Bacı)	1 (Sabiha Gökçen)	21

Faaliyet alanlarına göre kategorileştirilen kadın kahramanların ders kitaplarında yoğunluklu olarak "yönetim" başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Bu kategori altında yer alanlar: Ayşe Hatun, Gevher Nesibe Hatun, Fatma Bacı, Mihrişah Sultan, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller, Nilüfer Hatun, Hafsa Sultan'dır. Diğer kahramanlar sırasıyla "savaş" ve "bilim" başlıkları altında yoğunlaşmaktadır.

Tablo 5. Kadın kahramanların mesleklere göre dağılımı

Meslek	Ders Kitaplarında Geçen Kadın Kahramanlar
Arkeolog	2 (Jale İnan, Halet Çambel)
Doktor	1 (Safiye Ali)
Pilot	1 (Sabiha Gökçen)
Savaş Kahramanı	6 (Şerife Bacı, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı, Nene Hatun, Melek Reşit Hanım)
Tarihçi	1 (Afet İnan)
Gökbilimci	1 (Nüzhet Gökdoğan)
Valide Sultan/Sultanın Hanımı/Sultanın Kızı	5 (Ayşe Hatun; 1.Kılıçarslan'ın hanımı, Gevher Nesibe Hatun; 2.Kılıçarslan'ın kızı, Mihrişah Sultan; 3.Selim'in annesi, Nilüfer Hatun; Orhan Gazi'nin hanımı, Hafsa Sultan; Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi)
Teşkilat Başkanı	1 (Fatma Bacı; Bâciyân-ı Rûm Teşkilatının Başkanı)
Belediye Başkanı	1 (Sadiye Ardahan)
Muhtar	1 (Gül Esin)
Başbakan	1 (Tansu Çiller)
Toplam	21

Kadın kahramanların mesleklere göre dağılımına bakıldığında farklı meslek grupları ile karşılaşılmaktadır. Savaş kahramanlarının askerlik mesleği altında değerlendirmeye alındığı düşünüldüğünde bu şekilde 6 kadın kahraman tespit edilmiştir: Şerife Bacı, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı, Nene Hatun, Melek Reşit Hanım gibi. 5 kadın kahraman da “valide sultan” olarak yönetici vasıfları ile değerlendirilmeye alınmıştır: Valide Sultan/Sultanın Hanımı/Sultanın Kızı) - (Ayşe Hatun; 1.Kılıçarslan'ın hanımı, Gevher Nesibe Hatun; 2.Kılıçarslan'ın kızı, Mihrişah Sultan; 3.Selim'in annesi, Nilüfer Hatun; Orhan Gazi'nin hanımı, Hafsa Sultan; Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi gibi. Bunların dışında farklı meslek grupları ile de karşılaşılmıştır. Bunlardan 2'si arkeolog (Jale İnan, Halet Çambel), 1'i doktor (Safiye Ali), 1'i pilot (Sabiha Gökçen), 1'i tarihçi (Afet İnan), 1'i gökbilimci (Nüzhet Gökdoğan), 1'i teşkilat başkanı (Fatma Bacı; Bâciyân-ı Rûm Teşkilatının Başkanı), 1'i belediye başkanı (Sadiye Ardahan), 1'i muhtar (Gül Esin) ve 1'i başbakandır (Tansu Çiller).

MEB 2018 Türkçe ders kitaplarında yer alan kadın kahramanların tanıtılmasıyla aktarılan değer

5.sınıf Türkçe ders kitabınının 121. sayfasında üç kadın kahraman yer almaktadır. Bunlar: Jale İnan, Safiye Ali ve Halet Çambel'dir. Söz konusu kadın kahramanların ders kitabında sadece isimleri verilmiş ve bu kadın kahramanlar, “Bilim İnsanları” olarak tanıtılmışlardır. Öğrencilerden seçtikleri bir bilim insanı hakkında araştırma yapmaları istenmiştir. Türkiye'nin ilk

kadın arkeoloğu olan Jale İnan'ın (1914-2001) hayatında ön plana çıkan değerler şöyledir: bilimsellik, çalışkanlık, sorumluluk, öz güven, cesaret, sabırlı olma, kültürel mirasa sahip çıkma.

Türkiye'nin ilk kadın doktoru olan Safiye Ali'nin (1894-1952) hayatında ön plana çıkan değerler şöyledir: yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma halinde olma, sorumluluk, öz güven, cesaret, çalışkanlık, şefkat, duyarlılık, bilimsellik, sabırlı olma.

Türkiye'nin ilk kadın arkeologlarından biri olan Halet Çambel'in (1916-2014) hayatında ön plana çıkan değerler şöyledir: sorumluluk, öz güven, cesaret, yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, vatanseverlik, çalışkanlık, kültürel mirasa sahip çıkma, bilimsellik, duyarlılık, sabırlı olma.

6. Sınıf Türkçe ders kitabınının 50. sayfasında yer alan “*Yaşlı Nine*” başlıklı metinde, önemli kadın kahramanlarımızdan biri olan Sabiha Gökçen bulunmaktadır. Metinde Gökçen'le ilgili geçen kısım şöyledir: “*Sabiha attan indi. Yaşlı kadının ellerini tuttu, ‘Anacığım, sen gökte aradığımı yerde buldun. İşte Atatürk karşında duruyor!’ dedi...*” (2018: 51). Metnin geneline bakıldığında Sabiha Gökçen hakkında sevgi, saygı, nazik olma, iyimserlik, şefkat, alçak gönüllülük, samimiyet gibi değerlere ulaşmak mümkündür.

7.Sınıf Türkçe ders kitabınının 43. sayfasında bulunan kadın kahramanlar; Şerife Bacı, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı ve Nene Hatun'dur. Millî mücadelenin önemli kadın kahramanlarından olan bu isimler, haklarında araştırma yapan öğrencilere çok kıymetli değerler aşılayacaktır. Kastamonu Kışlası önünde donarak şehit olan Şerife Bacı'nın (1900-1921) hayatında ön plana çıkan değerler: vatanseverlik, fedakarlık, çalışkanlık, sorumluluk, duyarlılık, cesaret, sabırlı olma, yardımlaşma, birlik-beraberlik, dayanışmadır. Saçlarını kazıtıp, erkek gibi giyinerek millî mücadeleye katılan Halime Çavuş'un (1898-1976) hayatında ön plana çıkan değerler: sorumluluk, duyarlılık, vatanseverlik, cesaret, yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, çalışkanlık, fedakarlık, sabırlı olmadır. Kara Fatma'nın (1888-1955) hayatını araştıran öğrenciler onun hayatında şu değerlerin öne çıktığını görürler: Sorumluluk, duyarlılık, cesaret, yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma, vatanseverlik, çalışkanlık, fedakarlık, sabırlı olma. 9 yaşında iken babasıyla birlikte Millî Mücadeleye katılan ve 30 Ocak 1921 yılında Türkiye'nin İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmesi önerilen ilk vatandaşı olan Nezahat Onbaşı (1909-1994) hakkında araştırma yapan öğrenciler onun hayatında: sorumluluk, duyarlılık, cesaret, yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, vatanseverlik, çalışkanlık, fedakarlık, sabırlı olma gibi değerleri bulurlar. Nene Hatun'un (1857-1955) hayatını araştıran öğrenciler 93 Harbi olarak anılan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Erzurum'daki Aziziye Tabyası'nın savunulması sırasında gösterdiği çabalarını okuyacak ve şu değerleri göreceklerdir: sorumluluk, duyarlılık, cesaret, yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, vatanseverlik, iyilik yapmak, çalışkanlık, fedakarlık, sabırlı olma.

8.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tek kadın kahraman, Afet İnan'dır (1908-1985). Kitabın 65 ve 66. sayfalarında bulunan "Atatürk'e Mektup" başlıklı bir serbest okuma metni olan mektup, 28.11.1936 yılında Afet İnan tarafından Atatürk'e yazılmıştır. İnan; mektubunda eğitim için Cenevre'ye gittiğini, üniversite hayatını, derslerinin durumunu, hangi derslerde başarılı olup hangilerinde zorlandığını, çalışmak istediği alanları, hazırlayacağı ödevleri, okuyacağı kitapları, hocalarla olan diyaloglarını, ders çalışma düzenini, planlarını, sınavlarını, çalışmasına engel olan güçlükleri yenmek adına çabalayacağını, seçtiği/seçeceği mevzu üzerinde severek çalışmanın ve ilerisi için faydalı olmanın önemini anlatmıştır. Bu mektuptaki değerler şöyle sıralanabilir: Sorumluluk, saygı, sevgi, çalışkanlık, bilimsellik, öz güven, sabırlı olma.

MEB 2018 Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan kadın kahramanların tanıtılmasıyla aktarılan değer

5.Sınıf ders kitabında ismi geçen tek kadın kahraman Hafsa Sultan'dır (ö. 1534). Kitabın 52 ve 53. sayfalarında bulunan okuma metninin içinde Hafsa Sultan'a da yer verilmiştir. Manisa'da nisan ayı içerisinde kutlanan Mesir Macunu Şenliği'nden bahsedilen metinde, mesir macununun ortaya çıkışının tarihsel hikâyesi yer almaktadır. Bu metinde birlik ve beraberlik duyguları pekiştirilmektedir. Bu okuma metninde ön plana çıkan değerler şöyle sıralanabilir: Yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, iyilik yapma, paylaşımcı olma, kültürel mirasa sahip çıkma, duyarlılık. 6. Sınıf ders kitabında ilk olarak, 130. sayfada Nüzhet Gökdoğan'ın (1910-2013) biyografisine yer verilmiştir. Türk Astronomi derneğini kuran Gökdoğan'ın bu kısa biyografide bulunan değerler şöyledir: Bilimsellik, çalışkanlık, sorumluluk, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, duyarlılık.

Kitabın 210-211 ve 212. sayfalarında ise "*Kadın ve Toplum*" başlıklı bölüm yer almaktadır. Bu bölümde eski Türklerde kadına büyük değer verildiğinden, devlet yönetiminde hakanın yanında eşi olan hatunun da etkili olduğundan bahsedilmektedir. Hakanın hatununun gerektiği takdirde "Türkan" unvanı ile devleti idare edebildiğinin anlatıldığı bölümde kadının savaşta, barışta, yönetimde, siyasette her zaman erkeklerin yanında yer aldığı bilgisi verilmektedir ve bu bilgileri kanıtlayıcı bilgiler de metin içerisinde sıralanmaktadır. Bu metinde ön plana çıkan değerler şöyledir: Saygı, cesaret, liderlik, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, vatanseverlik, eşitlik, sorumluluk.

Ayşe Hatun ve Gevher Nesibe Hatun (ö. 1204) ile ilgili olan bölümde ise; kadınların siyasi ve sosyal hayattaki önemli rollerinin Anadolu'da da sürdüğünden, Türkiye Selçukluları ve Danişmendilerde devlet yönetiminde kadınların büyük rol oynadığından, bahsedilir. Anadolu Selçuklularında 1. Kılıçarslan'ın hanımı Ayşe Hatun ve 2. Kılıçarslan'ın kızı Gevher Nesibe Hatun'dan kısaca bahsedilir. Buradaki değerler şöyledir: Saygı, cesaret, liderlik, sorumluluk.

Kitapta Fatma Bacı'nın (ö. 1271) anlatıldığı bölümde: “*Kadınların teşkilatlanıp gelişmesi için Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı, dünyanın ilk kadın teşkilatı olan 'Bâciyân-ı Rûm' teşkilatını yani 'Anadolu Kadınlar Birliği'ni kurmuştu*” (s. 210) yazmaktadır. Buradaki değerler şu şekilde sıralanabilir: Yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, liderlik, duyarlılık.

Mihrişah Sultan'ın (1745-1805) anlatıldığı bölümde Mihrişah Sultan'ın büyük bir hayırsever olduğu, onun vesilesiyle yapılan binalar, aşevleri vs. anlatılır. Verilen bilgilerden hareketle ulaşılabilecek değerler şöyledir: Yardımlaşma, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, iyilik yapma, duyarlılık. Yine kitapta yer verilen bir diğer kadın kahraman Kara Fatma'dır (s. 211). Bu parçadan çıkarılabilecek değerler şöyledir: Vatanseverlik, sorumluluk, saygı, duyarlılık, cesaret, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, doğruluk-dürüstlük, çalışkanlık, paylaşımcı olma, fedakarlık, alçak gönüllülük, sabırlı olma. Şerife Bacı da kitapta yerini bulmuştur. Onun hayatının anlatıldığı bölümde de benzer değerler yer almaktadır: Fedakarlık, sevgi, sorumluluk, duyarlılık, cesaret, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, vatanseverlik, çalışkanlık.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kadınlar, 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı elde etmişlerdir. Kadınlara, muhtar ve ihtiyar kuruluna seçme ve seçilme hakkı 1930, genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı ise 1934 yılında verilmiştir. Bu bağlamda siyasi alanda çalışma yapan kadın kahramanlara örnek olarak ders kitabında; Sadiye Ardahan (İlk Kadın Belediye Başkanı), Gül Esin (1901-1990 İlk Kadın Muhtar) ve Tansu Çiller (1946- İlk Kadın Başbakan) yer almıştır. Burada vurgulanan değerler şöyledir: Liderlik, eşitlik.

7. sınıf ders kitabının 53 ve 54. sayfalarında iki kadın kahramandan bahsedilmiştir. Bunlardan ilki Fatma Bacı'dır. Kendisi hakkında şu ifadeler yer verilmiştir: Ahilik Teşkilatının kurucusu Ahi Evran'ın eşidir ve yaşadığı çevrede Ahi Evran kadar etkili bir kadındır. Bu parçada öne çıkan değerler şöyledir: Vatanseverlik, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, cesaret, sorumluluk, liderlik, çalışkanlık, duyarlılık, yardımseverlik, iyilik yapma, kültürel mirasa sahip çıkma. Kitapta adı geçen bir diğer kadın kahraman ise Nilüfer Hatun'dur. Kendisi hakkında şunlar söylenmiştir: “*Ünlü seyyah İbn Batuta'nın, İznik'i ziyareti sırasında şehrin yöneticisi olarak Orhan Bey'in eşi Nilüfer Hatun'dan bahsetmesi de kadınların o dönemdeki konumu hakkında bize bilgi verir*” (s. 54). Buradan hareketle ulaşılabilecek değerler şöyledir: Liderlik, sorumluluk, saygı.

MEB 2018 T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan kadın kahramanların tanıtılmasıyla aktarılan değer

8.sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının 124 ve 125. sayfalarında, “Modern Türk Kadını” başlıklı bölüm bulunmaktadır. Bölümde Kara Fatma, Melek Reşit Hanım ve Şerife Bacı'nın isimlerinin geçtiği paragrafta şunlar söylenir: “*Millî Mücadele yıllarında da*

kadınlar erkeklerle birlikte vatan savunmasında görev almışlardır. Batı Anadolu'da Kara Fatmalar, Sivas'ta Melek Hanımlar, Karadeniz'de Şerife Bacılar vatan savunmasına öncülük etmişler, millî birliğin sağlanmasında önemli görevler üstlenmişlerdir” (s. 124). Paragraftan çıkarabileceğimiz değerler şöyledir: Eşitlik, vatanseverlik, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, cesaret, liderlik, duyarlılık, sorumluluk. Kitabın bu bölümünde ayrıca Türkiye'nin ilk kadın doktoru Safiye Ali ve ilk kadın muhtarı Gül Esin'in görselleri bulunmaktadır.

Sonuç ve tartışma

Bu çalışma kapsamında incelenen Türkçe (5-6-7-8.sınıf), Sosyal Bilgiler (5-6-7.sınıf), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8.sınıf) ders kitaplarında toplam 21 kadın kahramanın, 28 kez yer aldığı tespit edilmiştir: Jale İnan, Safiye Ali, Halet Çambel, Sabiha Gökçen, Şerife Bacı, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Onbaşı, Nene Hatun, Afet İnan, Nüzhet Gökdoğan, Ayşe Hatun, Gevher Nesibe Hatun, Fatma Bacı, Mihrişah Sultan, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller, Nilüfer Hatun, Melek Reşit Hanım, Hafsa Sultan.

Araştırmada ders kitaplarında bulunan kadın kahramanların; vatanseverlik, liderlik, saygı, sevgi, eşitlik, duyarlılık, çalışkanlık, yardımseverlik, iyilik yapma, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakarlık, doğruluk-dürüstlük, paylaşımcı olma, alçak gönüllülük, öz güven, birlik-beraberlik ve dayanışma hâlinde olma, cesaret, bilimsellik, nazik olma, iyimserlik, şefkat, sorumluluk, sabırlı olma gibi değerleri kazandırmada öğrencilere rol model olabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

İnceleme sırasında kadın kahramanların birçoğunun sadece isim olarak verildiği görülmüştür. Özellikle Türkçe ile T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında bunun örneklerine rastlanmıştır. Kadın kahramanlar, Türkçe ders kitaplarında daha çok etkinliklerde yer almışlardır. Yalnızca 6.sınıf ders kitabındaki “Yaşlı Nine” ile 8.sınıf ders kitabındaki “Atatürk’e Mektup” metinlerinde bunun tersi bir durum söz konusudur.

Tespit edilen bir başka eksiklik ise Türkçe ders kitaplarında, kadınla veya kadın kahramanlarla ilgili herhangi bir konu başlıklı bölüme yer verilmemesidir. Bununla birlikte 6.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında “Kadın ve Toplum”; 8.sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında ise “Modern Türk Kadınları” başlıklı bölümler bulunmaktadır.

Ders kitaplarının tümünde kadın kahramanlara ait görsellerin az sayıda ve benzer olduğu görülmüştür. Görselleri bulunan kadın kahramanlar şöyledir: Jale İnan, Safiye Ali, Halet Çambel (5.sınıf Türkçe ders kitabı), Afet İnan (8.sınıf Türkçe ders kitabı), Nüzhet Gökdoğan, Kara Fatma, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller (6.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı), Fatma Bacı-temsili (7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı), Safiye Ali, Gül Esin (8.sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı).

Bu çalışma ile, Türk milletinin tarihinde önemli yeri olan kadın kahramanların ortaokul ders kitaplarında ne sıklıkla geçtiği ve ne oranda onlara yer verildiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırma ile ders kitaplarında kadın kahramanlara ayrılan yerin az olduğu ve değinilen kadın kahramanların da daha ziyade etkinliklerle öğrencilere tanıtıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüze toplumun temel taşı olan kadının toplumdaki yeri ve statüsünün de bir nevi göstergesi olan kadın kahramanlar, yeni nesli inşa edecek olan öğrencilerin rol model alması gereken yegane kişilerdir. Türk insanının, hayali kahramanlar ve kurmaca metinler yerine tarihimizde yaşamış gerçek kahramanlara ve gerçek olayları konu edinen metinlere ihtiyacı bulunmaktadır.

Öneriler

Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanmak, birçok açıdan önemlidir. Çünkü kahraman kavramı, değerler eğitimiyle yakından ilişkilidir. Kahramanlar, içinde yer aldıkları toplumun ulusal değerlerinin yanında uluslararası değerleri de yansıtan kişilerdir. Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma öncelikle, duyuşsal boyuta yönelik bir kazanım sağlar. Empati aracılığıyla değerlerin keşfedilmesi etkili bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Örneğin, kahramanlarla ilgili tarihte yer alan hikâyeler, öğrencilere farklı değerler kazandırabilir. Kahramanları çeşitli açılardan değerlendirerek öğrencilerle konuşmak, kişisel özelliklerin daha iyi anlaşılmasına ve olumlu değerlerin aktarılmasına katkı sağlar. Hayatın içinden seçilen gerçek kahramanlar aracılığıyla öğrencilere olumlu değerler kazandırılabilir. Ceran'ın millî mücadele dönemi kahramanlarının rol model olarak aktarılması konulu çalışması bu araştırmayı destekler niteliktedir. Ceran'a (2015) göre: Millî Mücadele döneminin hâkim duygularını göstermek ve çocukların bu duyguları kendilerinde kişilik özelliği hâline getirmelerini sağlamak için birer model şahıs niteliğindedir. Çünkü yazar çocuğa vermek istediği iletileri ve onda oluşturmak istediği kişilik özelliklerini ana kahramana yükleyerek verebilir.

Kadın kahramanlar ders kitaplarında sadece isim olarak geçmemelidir. Haklarında yeterli miktarda bilgi verilerek tanıtılmaları ve metin içinde kullanılmaları, öğrencilere kazandırılacak değerler açısından çok önemlidir. Ayrıca kitaplarda kadın kahramanlar için verilen etkinlik, biyografi, konu, bölüm başlıkları ve metin sayıları da azdır. Bunlar arttırılmalıdır.

Türk tarihinde çok sayıda kadın kahraman vardır. Sıdika Avar, Refika Öğretmen, Leman Bozkurt, Süyün Bike Han, Mama Hatun, Tomris Han, Begüm Sultan, Dilşad Hatun ve Gülnar Hatun unutulmaması gereken kadın kahramanlarımızdan yalnızca birkaçıdır. Ders kitaplarında olmaları, yeni neslin, onları daha yakından tanınması ve başarılarını örnek alması açısından büyük önem arz etmektedir.

Son olarak, ders kitaplarında yer alan kadın kahramanların değerler eğitimi ya da farklı açılardan ele alındığı benzer çalışmalar literatürde çok fazla yer almamaktadır. Bu nedenle, eğitim alanında kadın kahramanlar üzerine daha fazla araştırma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Bandura, A. (1989). Human Agency in Social Cognitive Theory. *American Psychologist-American Psychological Association*, 44 (9), 1175-1179.
- Bandura, A. (2001). Social Cognitive Theory of Mass Communication. *Mediapsychology III-Theoretical Integration and Research Synthesis Essay*, 275.
- Baydar, S. ve Öztürk, F. (2018). *8.Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ceran, D. (2015). Çocuklara rol model olması bakımından Millî Mücadele kahramanları ve edebî eserlere yansımaları: “Kurtuluşun Kahramanları” kitap dizisi örneği. *Tarih Okulu Dergisi*. 8 (24), 135-157.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G., Pastutmaz, M. (2018). *6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çavdar, D. (2015). Millî Mücadele’de Kahraman Türk Kadınları. *Türktob (Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi)*, 16, 62-65.
- Debreli, Z. (2016). Kutadgu Bilig’de Kadın. *Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları)*, 6 (11), 38-60. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/ohsc/issue/27166/285803>.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler Eğitimi*. (Ed. C. Öztürk), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Fraenkel, J. R. (1968). *Teaching strategies for value education in social studies: A theoretical position*. www.eric.ed.gov (ERIC Document Reproduction No: ED 44320).
- Gültekin, G., Akpınar, M., Nohutcu, M., Özerdoğan, P., Aygün, S. (2018). *7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hall, D. (2003). *Childhood heroes- lesson plan*. <http://hti.math.uh.edu/curriculum/units/2003/03/03.03.04.php>
- Haykır, H. A., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R. (2018). *5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Healea, C. (2006). Character education with resident assistants: A model for developing character on college campus. *The Journal of Education*, 186 (1), 65-77.

- Higgs, A. L. ve McMillan, V. M. (2006). Teaching Through Modeling: Four Schools' Experiences in Sustainability Education. *The Journal of Environmental Education*, 38 (1), 39-53.
- Kara Fatma (1944). *İstiklal Savaşı'nda Kara Fatma*. İstanbul: Millî Mecmua Basımevi.
- Kır, T., Kırman, E., Yağız, S. (2018). *7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Krech, D. ve Crutchfield, R. S. (1980). *Sosyal Psikoloji*. (çev. E.Güngör). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Küçük, İ. (2010). *Halet Abla Destanı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How school can teach respect and responsibility*. New York: Battam.
- Manz, C. C. ve Sims, H. P. (1981). Vicarious Learning: The Influence of Modeling on Organizational Behaviour. *The Academy of Management Review*, 6 (1), 105-113.
- Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş., Özdemir, D. (2018). *8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. *Değerler Eğitimi Yönergesi*, http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerleregitimi.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018), *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018), *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018), *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- Sanchez, T. R. (1998). *Using stories about heroes to teach values*. www.ericfacility.net/ericdigests/ed424190.html.
- Sarıçoban, G . (2017). Milli Mücadele'de Anadolu Kadını. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (4), 1331-1346. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/ataunisosbil/issue/34383/380913>
- Savcı, K. (1973), *Cumhuriyetin 50. Yılında Kadın*, Ankara: Cihan Matbaası.
- Singh, M. ve Lu, M. (2003). *Exploring the function of heroes and heroines in children's literature*. www.eric.ed.gov (ERIC Document Reproduction No: ED 477609).

- Şahin, C. ve Şahin M. (2013). Osmanlı Son Dönemi ile Milli Mücadele Yıllarında Türk Kadınının Sosyal, Siyasi ve Asker Faaliyetleri, *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 53-72.
- Şahin, E. (2018). *5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Anadol Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayınları
- Uysal, F. (2008). *Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstünyer, F. (2009). *Karakter Eğitimi ile İlgili Eğitimcilerin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yazıcı, S. ve Aslan, M. (2011). Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma: sosyal bilgiler ders kitapları ile öğretmen adaylarının kahraman tercihlerinin karşılaştırılması üzerine bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(4), 2173-2188.
- Yazıcı, S. (2007). Değerler Eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 66 (11), 48-51.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitim Programı Model Önerisi ve Uygulanabilirliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, F. G., Bayraktar, H., Özden, M.K., Akpınar, M., Evin, Ö. (2018). *6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Women Heroes as a Role Model in Value Education

Extended Abstract

Role model is defined as the people or groups in which the person takes these people's or groups' goals, attitudes and behaviors as an example and identifies himself/herself with them. Parents for the child and teachers and books for the students are experts in the field and these experts constitute the first level of role model. Then, friends, neighbors, books s/he read, films s/he watched, radio programs s/he listened to, many other people, groups of people and works created by human beings constitute the main axis of education. The aim of this research is to determine the values exemplified by female protagonists in Turkish (5-6-7-8th grade), Social Studies (5-6-7th grade) and the Revolution History of Turkish Republic and the Principles of Atatürk (8th grade) textbooks and to examine the values in these books in terms of personality development of middle school students.

Method

This research is a qualitative study. In this study, document analysis that includes the analysis of written materials containing information about the subjects to be investigated is used. The analysis aimed to explore the characteristics of female protagonists and the other research questions.

Data collection tools and analysis of data

In this research, the heroes in the textbooks, the distributions according to the classes, fields of activity, and occupations are given in tables. The collected data were analyzed through content analysis. The heroes in the textbooks were grouped under four main titles according to their field of activity: science, administration, war and science-war.

Findings

A total of 10 female heroes were identified by examining 4 Turkish textbooks published by MEB Publishing House. These heroes are Jale İnan, Safiye Ali, Halet Çambel, Sabiha Gökçen, Şerife Bacı, Halime Çavuş, Kara Fatma, Nezahat Corporal, Nene Hatun and Afet İnan. 30% of these heroes are found in the 5th grade, 10% are in the 6th grade, 50% are in the 7th grade, and 10% are in the 8th grade. 70% of these are closely tied to the theme of National Struggle and Atatürk and 30% are related to the Science and Technology theme. The number of female heroes in the Social Studies textbooks is 12. Fatma Bacı passed twice in the 6th and 7th grades. Therefore, a total of 13 heroes were located in 3 books. These heroes are Hafsa Sultan, Kara Fatma, Nüzhet Gökdoğan, Ayşe Hatun, Gevher Nesibe Hatun, Fatma Bacı, Mihrişah Sultan, Sadiye Ardahan, Gül Esin, Tansu Çiller, Şerife Bacı and Nilüfer Hatun. 7.69% of the heroes are in the 5th grade, 76.92% are in the 6th grade and 15.39% are in the 7th grade

books. 69.23% of those are under the theme of Active Citizenship, 23.07% are in line with the theme of Culture and Heritage, and 7.69% relates to the theme of Science, Technology and Society. The number of the heroes in the Revolution History of Turkish Republic and the Principles of Atatürk (8th grade) textbook is 5. These heroes are Safiye Ali, Şerife Bacı, Kara Fatma, Gül Esin and Melek Reşit Hanım. 80% of the heroes are placed in the Kemalism and Modernization in Turkey while 20% is placed in the Science and Technology theme. The female protagonists in the textbook are those who show heroism during and after the War of Independence.

Conclusion and discussion

In this study, 21 female protagonists in Turkish (5-6-7-8), Social Studies (5-6-7) and the Revolution History of Turkish Republic and the Principles of Atatürk (8th grade) textbooks were examined. Female heroes should not only be mentioned as names in textbooks, but they should also be introduced with sufficient information. This is very important considering the values that can be taught to the students by utilizing the theme of women heroes as role models. Therefore, the number of activities, biographies, topics, chapter titles and texts used in the books to describe the female protagonists should be increased accordingly.

Key words: Female heroes, role model, personal development, values education, textbooks.